

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

**VNITŘNÍ MIGRACE VIETNAMCŮ – PŘÍPADOVÁ
STUDIE REGIONU TEPLICKO**

**INTERNAL MIGRATION OF VIETNAMESE – CASE STUDY OF
TEPLICKO REGION**

Bakalářská práce

Tereza Hönigová

2011

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Eva Janská, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 23. května 2011

podpis

.....

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucí své práce RNDr. Evě Janské, Ph.D. za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala. Můj dík patří také mým rodičům, protože mě během studia bezvýhradně podporovali.

Vnitřní mobilita Vietnamců – případová studie regionu Teplicko

Abstrakt:

Cílem této práce je analýza vnitřní migrace Vietnamců v okrese Teplice. V první části práce jsou popsány jednotlivé migrační vlny z Vietnamu do České republiky. Poté jsou kvantitativním přístupem porovnávány tři skupiny cizinců (Ukrajinců, Vietnamců a Rusů) z hlediska jejich prostorového rozmístění, z pohledu demografického i socio-ekonomického. V hlavní části práce jsou zpracovány informace ze strukturovaných rozhovorů s vietnamskými imigranty, díky nimž můžeme postihnout jejich důvody příchodu do regionu, vnitřní mobilitu a plány do budoucna týkající se stěhování. Část práce se také zabývá otázkou, jak s migrací respondentů souvisí provincie jejich původu, nebo do jaké míry plní hlavní město Praha funkci gateway city.

Klíčová slova: mezinárodní migrace, vnitřní migrace, imigranti, Vietnamci, prostorové rozmístění migrantů, Teplicko, kvalitativní metody

Internal migration of Vietnamese people – case study of Teplicko region

Abstract:

The purpose of this bachelor thesis is to analyze an internal migration of Vietnamese in the region Teplice. In first section are described important waves of migration from Vietnam to the Czech Republic. After that are compared three groups of immigrants (Ukrainians, Vietnamese and Russians) by the quantitative methods. They are compared in the terms of demographic, socio-economic and spatial distribution. In main part are analyzed structured interviews with Vietnamese. Thanks to that, we can recognize their reasons for immigration, their internal mobility and their future plans of moving. A part of this work is focused on relationship between the province of origin of Vietnamese and their migration or on relationship of the capital city Prague as a gateway city.

Keywords: international migration, internal migration, immigrants, Vietnamese, spatial distribution of immigrants, Teplicko region, qualitative research

OBSAH

SEZNAM TABULEK.....	6
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	7
1. Úvod.....	8
1.1. Koncepty a teorie	9
1.2. Metody a data.....	10
2. Historie migrace Vietnamců do České republiky	13
2.1. Vietnamci, kteří přišli do ČR před rokem 1989.....	13
2.2. Vietnamci, kteří přišli do ČR v 90. letech 20. století.....	14
2.3. Vietnamci, kteří přišli do ČR po roce 2000	15
3. Vybrané charakteristiky vietnamských imigrantů v České republice.....	16
3.1. Demografická charakteristika cizinců.....	16
3.2. Prostorové rozmístění cizinců	17
3.3. Ekonomická aktivita cizinců.....	19
4. Empirická část - výzkumné šetření	21
4.1. Vybrané charakteristiky souboru respondentů.....	21
4.2. Analýza provedených interview.....	23
5. Závěr.....	31
SEZNAM LITERATURY	34
ZDROJE DAT	37

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	Procentuální rozmístění vybraných skupin cizinců v pohraničních okresech ČR v letech 2004 a 2009	18
Tabulka 2	Procentuální rozmístění vybraných skupin cizinců v městských okresech v ČR v letech 2004 a 2009	18
Tabulka 3	Procentuální nárůst počtu vybraných skupin cizinců v krajích ČR v letech 2004 až 2009	19
Tabulka 4	Hlavní charakteristiky respondentů	22

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obr. 1	Migrační trasy Vietnamců zjištěné z kvalitativního výzkumu.....	25
Obr. 2	Členění Vietnamu s vyznačenými regiony	28
Obr. 3	Administrativní členění Vietnamu s vyznačenými provinciemi původu respondentů	28
Graf 1	Počet vybraných skupin migrantů na území ČR v letech 2004 - 2010 ...	16
Graf 2	Věkové struktury vybraných skupin cizinců v ČR v roce 2009.....	17
Graf 3	Procentuální vyjádření zaměstnanosti Vietnamců v krajích ČR v roce 2009.....	20
Graf 4	Procentuální vyjádření zaměstnanosti Ukrajinců v krajích ČR v roce 2009.....	20
Graf 5	Procentuální vyjádření zaměstnanosti Rusů v krajích ČR v roce 2009 ..	20

1. Úvod

Vietnamci přichází do České republiky již od padesátých let minulého století. Díky této dlouhé tradici tvoří v mnoha městech velmi početnou skupinu cizinců propojenou mezi sebou pevnou sítí. Většina nově příchozích Vietnamců využívá těchto sítí ke vstupu do Česka a s jejich pomocí začínají pracovat a budovat si zázemí. Zkušenější předávají informace méně zkušeným a ulehčují jim začátky v novém prostředí. Zmíněná pomoc dokládá, že tyto sítě jsou často tvořeny rodinnými vazbami, neboť Vietnamci kladou velký důraz na svou rodinu a rodinné prostředí, což je jeden z mnoha důvodů, proč migrace z Vietnamu do České republiky neustává.

Cílem této práce je analýza vnitřní mobility vietnamského obyvatelstva, které se koncentruje především v kraji Karlovarském a Ústeckém. Z těchto krajů byl vybrán okres Teplice, protože leží u hranic s Německem a žije tu nejvíce Vietnamců z celého Ústeckého kraje, konkrétně 2145 (k 31. 12. 2009), tj. 24 %. Souvislost mezi blízkostí německé hranice a atraktivitou místa jako cíle migrace bude dále testována pomocí kvalitativního výzkumu.

Na začátku práce je tedy nutné položit si následující výzkumné otázky.

- Do jakých míst tradičně Vietnamci mířili? Došlo v čase ke změně? (viz teorie sítí, Massey 1993)
- Jak se vyvíjí migrace Vietnamců na území Teplicka? (užití konceptu kaskádové migrace, např. Champion 2005)
- Existuje souvislost mezi provincií původu Vietnamců a jejich cílovou destinací?
- Jaký vliv má na mobilitu Vietnamců hlavní město Praha? (viz koncept gateway city)
- Můžeme očekávat návrat Vietnamců zpět domů?

Nyní stručně představím strukturu mé práce, která obsahuje včetně úvodu a závěru celkem 5 kapitol. V první části se zmiňuji o vybraných konceptech a teoriích migrace, jejichž principy jsou v práci obsaženy, a také o použitých metodách a získaných datech. Následující kapitola stručně pojednává o počátcích a následném vývoji česko-

vietnamských vztahů, o důvodech migrace Vietnamců do České republiky v 50. letech 20. století, před a po roce 1989. Ve třetí kapitole na základě dat z Českého statistického úřadu (ČSÚ) a Ministerstva vnitra ČR porovnávám strukturu vietnamské společnosti s ukrajinskými a ruskými imigranty. Pomocí kvantitativních metod srovnávám tyto tři skupiny cizinců z pohledu jejich prostorového rozmístění a z hlediska vybraných demografických a socio-ekonomických charakteristik. Předposlední kapitola je věnována kvalitativnímu přístupu, konkrétně strukturovaným rozhovorům, které probíhaly s dvaceti respondenty. Získané informace detailně rozepisují v deseti podkapitolách vycházejících ze struktury rozhovoru. Tento výzkum nám dává možnost nahlédnout do skrytého myšlení vietnamských občanů a na jejich postoje k životu, práci a stěhování v Česku.

1.1. Koncepty a teorie

Jednotlivé koncepty přibližující podstatu migrace, vycházejí z rozdílného pohledu na studium mobility obyvatelstva. Existuje tudíž celé řada teorií spojených s procesem migrace a já bych zde chtěla krátce nastínit ty, jejichž hlavní principy jsou v mé práci zmíněny a využity.

Teorie sítí se v migračním procesu zaměřuje na důležitost mezilidských vztahů. Neformální pevné sítě migrantů vznikají na základě příbuzenských a přátelských vazeb. Tyto vazby „mohou být chápány jako určitá forma sociálního kapitálu, který mohou lidé využít, pokud chtějí získat informace stejně jako materiální nebo psychologickou podporu. Tím je usnadňován proces migrace a integrace migranta do/v cílové společnosti“ (Drbohlav 2008, s. 26). Tyto sítě zvyšují pravděpodobnost migrace, protože díky nim dochází také ke snížení nákladů a rizik spojených s migrací (Massey 1993).

Teorie kaskádové migrace se používá v souvislosti se sestupným pohybem v sídelní hierarchii. Lze ji chápat jako součást širšího procesu kontraurbanizace, tedy odchodu obyvatelstva z městských oblastí do dostupných venkovských oblastí (Champion 2005). Imigranti – cizinci se většinou koncentrují do velkých měst, kde je více pracovních příležitostí, zatímco domácí obyvatelstvo odchází do zázemí nebo do měst či metropolitních regionů nižší řádovostní úrovně. Totéž lze očekávat i u cizinců žijících

několik let ve velkém městě, kteří začnou být znevýhodňováni konkurencí svých krajanů a rozhodnou se přestěhovat do nižších sídelních jednotek.

Koncept gateway city vychází z teorie globálních měst a propojuje imigraci, sekundární migraci a sídelní systém (Sassen 2002). V místě, které označíme jako *gateway city*, tvoří imigranti nezanedbatelnou menšinu a zároveň jsou většinou v nově příchozím obyvatelstvu (Ley, Murphy 2001). Nemusí tedy vždy platit, že *gateway city* rovná se globální město. Celkový počet obyvatelstva města nehraje pro migranta vždy zásadní roli jako spíše úroveň služeb, škol, vztahy s úřady či počet jeho krajanů, kteří mu pomohou v začátcích. (Ley, Murphy 2001).

1.2. Metody a data

První část práce je založena na rešerši přečtené literatury a na analýze dat. Díky tomu jsem rozdělila vietnamské imigranty do tří skupin podle doby jejich příchodu do České republiky: příchozí před rokem 1989, v 90. letech 20. století a po roce 2000. Ve třetí kapitole se také zaměřuji z důvodu porovnání prostorového rozmístění, demografických a socio-ekonomických charakteristik i na obyvatele ukrajinské a ruské národnosti. Data, která se týkají zmíněných skupin cizinců, jsem získala z Českého statistického úřadu a z publikací *Cizinci v ČR* (roky 2009, 2010). K analýze dat jsem používala program Microsoft Office Excel 2007, ve kterém jsem vypracovala všechny použité grafy a tabulky. Dále jsem využívala program ArcGis 10, pomocí kterého jsem vytvořila veškeré mapové podklady. Všechny hodnoty, které byly v grafech a mapových podkladech použity, jsou součástí přílohy.

V hlavní části práce se zaměřuji na kvalitativní metody, jejichž použití pro cíl mého výzkumu obhajuji v následujícím textu.

„Kvantitativní přístup bývá spojován s hypoteticko-deduktivním modelem vědy“ (Hendl 2005). Na začátku existuje v lidské společnosti určitý problém, který je přeložen deduktivním postupem do hypotéz. Tyto hypotézy ovlivňují výběr proměnných, protože zcela logicky sbíráme jen ta data, která potřebujeme k testování již předem zformulovaných hypotéz. Kvantitativní metody nám poskytují omezené množství informací o velkém počtu jedinců a také redukuje množství proměnných. Na druhou

stranu výsledky z kvantitativního přístupu poskytují poměrně přesná, numerická data, která posléze můžeme generalizovat na celou populaci. Podle Hendla (2005) však teorie použité výzkumníkem nemusejí odpovídat lokálním zvláštnostem, a proto získaná znalost může být příliš abstraktní a obecná pro přímou aplikaci v místních podmínkách. Výzkumník může opominout jiné fenomény, protože se soustřeďuje pouze na určitou teorii a její testování a ne na rozvoj teorie.

Pro účel mojí práce bylo důležité získat výsledky s vysokou validitou, které nemají numerický charakter. Z tohoto důvodu jsem zvolila kvalitativní přístup získávání informací, protože interpretuje sociální realitu a snaží se odkrýt význam, jenž je prezentován sdělovanými informacemi. Tento přístup tedy nepracuje s předem zformulovanými hypotézami, ale jedním z možných cílů je k takovým hypotézám dojít na základě interpretace výsledků. Kvalitativní přístup pracuje s malým počtem jedinců, ale o každém z nich získává velké množství informací. Proto je oceňován především pro svou vysokou validitu, která je dána slabou standardizací a volnou formou otázek a odpovědí.

Výzkumná činnost je zahájena formulací existujícího sociálního problému. Následuje terénní výzkum, který zahrnuje souběžné vytváření vzorku, sběr dat, analýzu i interpretaci. V sebraných datech výzkumník pátrá po pravidelnostech, po významu sdělovaných informací, na jejichž základě pak formuluje předběžné závěry. Snahou je posbírat všechna relevantní data, která se následně uspořádají do určité struktury, včetně nalézání i neočekávaných pravidelností. O redukci dat rozhodují respondenti, kteří své postoje sdělují výzkumníkovi na základě svého uvážení. Určitým omezením je limitovaná schopnost generalizace závěrů na populaci a nemožnost kvantitativního definování pravděpodobnosti této generalizace. Cílem kvalitativního přístupu je porozumět pozorované realitě. Mezi nejběžnější techniky používané v rámci kvalitativního přístupu patří zúčastněné pozorování, analýza dokumentů a interview (Abramuszkinová, Pavlíková 2008).

Pro účel své práce jsem zvolila formu strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Zmenšuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná

v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit. Data z takového interview se snadněji analyzují, protože jednotlivá témata se lehce v přepisu rozhovoru lokalizují. Struktura informací je dána sekvencí otázek. Tím je také umožněna replikace celého průzkumu v jiném časovém okamžiku jinou skupinou vědců. Tento typ rozhovoru je vhodný, pokud nemáme možnost jej opakovat a máme málo času se respondentovi věnovat. Relativní nevýhoda strukturovaného rozhovoru s volnými otázkami spočívá v restrikci na předem dané téma. Omezení je dáno i tím, že různým respondentům klademe stejně formulované otázky a tím přehlízíme situovanost rozhovoru (Hendl 2005).

2. Historie migrace Vietnamců do České republiky

Za oficiální počátek vietnamské migrace do České republiky lze považovat datum 2. února 1950, kdy byly účelově navázány diplomatické vztahy mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou. Československo potřebovalo více pracovní síly (zejména v pohraničí), a k tomu spolupráce v rámci socialistického bloku nabízela relativně příznivé podmínky. Naopak severní Vietnam získal možnost vzdělávat své pracovní síly.

Na základě přečtené literatury (Brouček 2002, Kocourek 2003, Šišková 1998, 2001) můžeme vymezit tři odlišné skupiny Vietnamců v závislosti na době jejich příchodu do České republiky:

- A. komunita tzv. starousedlíků, kterou Vietnamci sami nazývají *xu moc* (tzn. „plesniví Vietnamci“)¹
- B. porevoluční příchozí, tj. vietnamští občané přicházející v devadesátých letech, které lze ještě dále dělit:
 - i. Vietnamci pracující na základě bilaterální vládní dohody podepsané v roce 1994 mezi vládou ČR a VSR
 - ii. Vietnamci pracující na základě živnostenského listu
 - iii. vietnamští učni
 - iv. vietnamští vysokoškolští studenti a aspiranti (v současné době zde studující na základě vládního stipendia)
 - v. smíšená manželství
 - vi. Vietnamci ilegálně přítomni v ČR
- C. nová vlna migrantů po roce 2000

Následující text bude pojednávat o každé skupině zvlášť.

2.1. Vietnamci, kteří přišli do ČR před rokem 1989

Podle Kocourka (2005) je další motivací k příjezdu vietnamských občanů do Česka před rokem 1989 také možnost získání kvalitního vzdělání a kvalifikace. Většina z těchto Vietnamců pracovala především v dělnických profesích, ale jednalo se i o žáky

¹ neboli ti, kteří jsou zde již tak dlouho, že na nich vyrůstá plíseň

středních odborných učilišť, stážisty a praktikanty. Každý zaměstnavatel v regionu si vedl evidenci svých vietnamských zaměstnanců, tudíž neexistují komplexní statistiky zachycující přesný vývoj. Kocourek (2005) zmiňuje například tyto podniky: Spolana v Neratovicích, Fruta Mochov v Horních Počernicích, Blanické strojírný ve Vlašimi, sklárny Oloví na Sokolovsku.

V druhé polovině 80. let nastal zvrát ve vzájemných vztazích mezi Československem a severním Vietnamem a následkem bylo snížení počtu vietnamských občanů v Československu. Navíc po roce 1989 se vietnamští občané museli buď vrátit zpět do Vietnamu, nebo museli změnit účel a formu svého pobytu, aby zde mohli zůstat. Ti, kteří tu zůstali, využili svých nabytých zkušeností a znalostí a stali se vůdčími osobnostmi společenského i podnikatelského světa vietnamské komunity u nás. Tito tzv. starousedlíci zprostředkovávají kompletní právní, podnikatelský i občansko-právní servis (vyřizují doklady k pobytu, sepisují nájemní smlouvy apod.). Z mnohých se stali majitelé velkotržnic, kteří poskytují pronájmy menším prodejcům, provozují v nich restaurace, herny, kasina apod. Největší velkotržnice jsou v Praze, Brně, Chebu a Ostravě.

2.2. Vietnamci, kteří přišli do ČR v 90. letech 20. století

V roce 1994 byla podepsána dohoda o odborné přípravě vietnamských občanů v České republice a poté i dohoda o vzájemném zaměstnávání českých a vietnamských občanů. Tyto dohody umožnily migrantům v Česku podnikat, proto se sem někteří Vietnamci vrátili, a naopak jiní sem nově přicházeli. V 90. letech minulého století tedy dochází ke standardní ekonomické migraci, na kterou lze aplikovat zmíněnou teorii sítí (např. Massey 1993). Vietnamci, kteří se zde usadili, se poté začali orientovat na dosud volná místa českého trhu prodejem levného textilu, obuvi a drobné elektroniky ze stánků na tržištích – podle Hofírka (2009) tak položili základy vietnamské imigrantské ekonomiky. Tímto pojmem se označuje „soubor institucí a praktik, které jsou primárně zaměřeny na ekonomickou reprodukci. Byly vytvořeny a stále jsou i organizovány vietnamskými imigranty – především podnikateli“ (Hofírek, 2009). Původní prodej levného zboží však časem narazil na limity svého rozvoje jednak díky silným konkurenčním tlakům a jednak díky vstupu České republiky do Evropské unie. Tento akt souvisel se zrušením bezcelních zón, změnou pro prodejce výhodného kurzu koruny

vůči Euru a s úpadkem příhraničních tržnic. Vietnamci museli přeorientovat své podnikání na provoz restaurací, kamenných prodejen s potravinami, nehtových studií, masážních salónů, nebo heren.

2.3. Vietnamci, kteří přišli do ČR po roce 2000

Drtivá většina Vietnamců z této skupiny využívá ke své cestě do České republiky služby vietnamských zprostředkovatelských firem (Hofírek 2009, Kocourek 2005, Pechová 2007). Existují jednak oficiální agentury s licenci na najímání a školení pracovníků, ale také agentury či jednotlivci bez licence pracující ilegálně. Bohužel většina migrantů využívá služeb neoficiálních agentur, které si účtují 6 až 7 tisíc USD za zajištění víza, nikoliv za zajištění práce. Tito „nově příchozí Vietnamci s dluhy, bez zázemí a zajištěné práce jsou nejvíce ohroženi vykořisťováním zejména v následujících oblastech: práce v domácnosti, práce ve sweatshopech² (malé nelegální výrobní dílny, např. tabákové dílny, šicí dílny, výroby alkoholu), prodej zboží za vykořisťujících podmínek a profese spojené s provozem obchodu“ (Pechová, 2007, s. 29). Novým fenoménem jsou Vietnamci, kteří se rozhodli pracovat v České republice v továrnách jako dělníci, a proto přijíždějí rovnou s pracovním vízem. Jedná se o nově příchozí osoby, ale i o Vietnamce žijící na našem území delší dobu, jejichž podnikání nebylo příliš úspěšné. Nárůst počtu migrantů v českých továrnách je způsoben nedostatkem pracovních sil v oblastech výroby elektroniky, v automobilovém průmyslu, v potravinářském nebo tabákovém průmyslu (Pechová, 2007). Pracovní podmínky dělníků jsou různé. Některé oficiální agentury poskytují Vietnamcům základní kurz českého jazyka, což je rozhodně pozitivním faktem, ale stále to není samozřejmou službou u všech agentur. Jak píše Pechová (2007, s. 31): „Do budoucna by byl určitě namístě monitoring dalšího vývoje v této oblasti, neboť prozatím je tento fenomén natolik nový, že nelze odhadnout a popsat chování všech zprostředkovatelských agentur a také chování vietnamských dělníků, kterým skončí po několika letech v ČR pracovní smlouvy.“

² „Práce ve sweatshopech (malých nelegálních výrobních dílnách) bývá spojená s nemožností volného pohybu osob, zabavením dokladů ze strany majitelů dílny, špatnými hygienickými podmínkami práce i bydlení, prací mnoho hodin přes čas bez finančního ohodnocení“ (Pechová, 2007, s. 29)

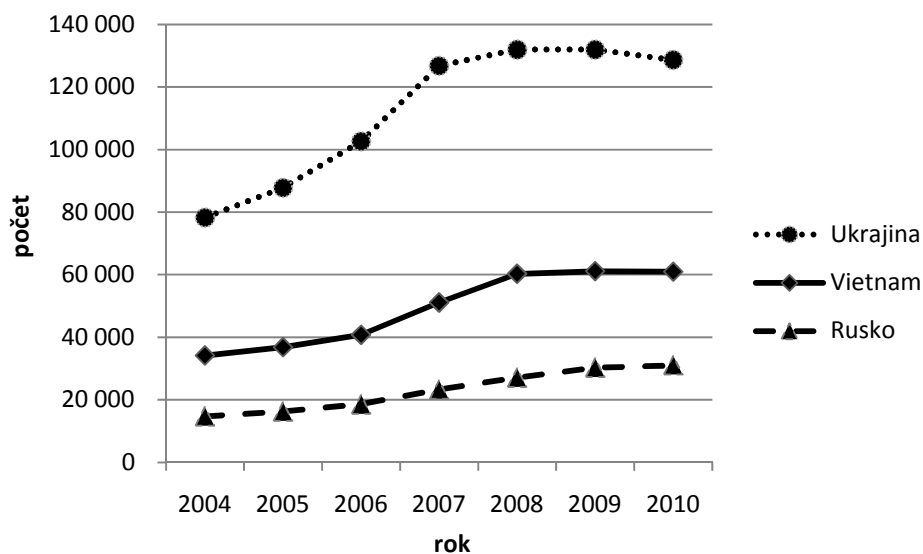
3. Vybrané charakteristiky vietnamských imigrantů v České republice

V následující kapitole se pokusím nastínit základní charakteristiky populace Vietnamců, kteří v současné době žijí na území České republiky, a to v kontextu nejvíce zastoupených skupin cizinců – Ukrajinců a Rusů (vyjma Slováků). Pracuji s údaji za roky 2009 a 2010.

3.1. Demografická charakteristika cizinců

V roce 2010 žilo v České republice podle odhadů ČSÚ celkem 426 749 cizinců, z nichž 30 % tvořili Ukrajinci (128 636 osob), 14 % Vietnamci (60 931 osob) a 7 % Rusové (31 037 osob). Jak se vyvíjely jejich počty v letech 2004 až 2010 na našem území, ukazuje názorně graf 1. Počet obyvatel, kteří se hlásí k ukrajinské národnosti, roste v posledních letech mnohem výrazněji, než počty imigrantů z Vietnamu nebo Ruska. U všech skupin však docházelo k dlouhodobému nárůstu, podle Drbohlava (2010) dokonce „došlo u občanů Ukrajiny, Vietnamu a Ruska oproti polovině 90. let k více než dvojnásobnému nárůstu“. Výjimku tvoří rok 2000, kdy došlo k poklesu počtu imigrantů v souvislosti s legislativními změnami, protože se zpřísnily podmínky pro získávání povolení k pobytu a pracovních povolení.

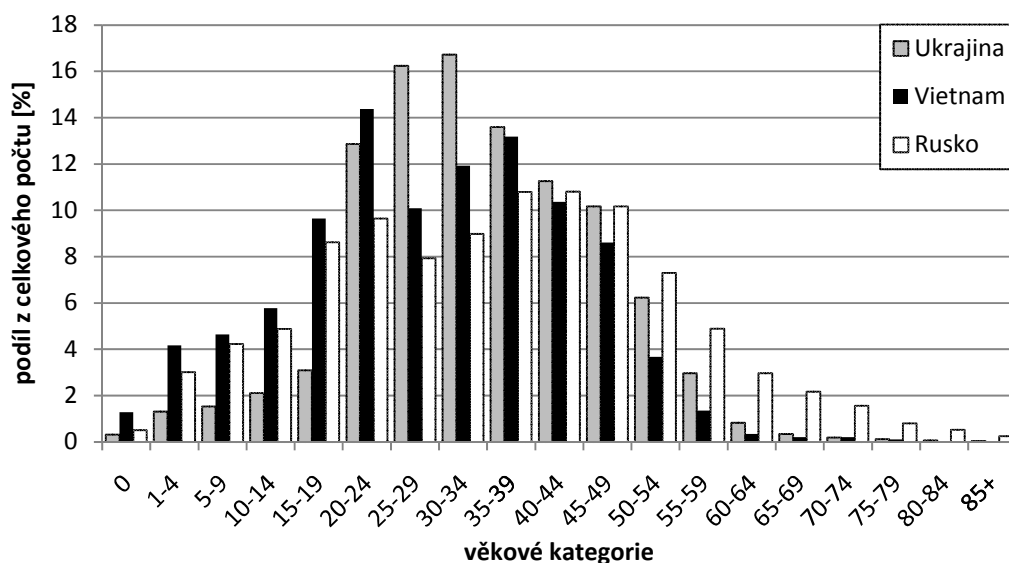
Graf 1 Vývoj počtu vybraných skupin migrantů na území ČR v letech 2004 - 2010

Zdroj dat: ČSÚ

Věková struktura Vietnamců a Rusů se zásadně liší od věkové struktury Ukrajinců (viz graf 2). Ti mají nejmenší podíl dětí, a proto nelze předpokládat, že by se na naše území stěhovaly ve větší míře celé rodiny. Naopak vysoký podíl osob mezi 20 až 40 lety ukazuje, že Ukrajinci míří do Česka především za prací, čemuž odpovídá i skutečnost, že jejich nejčastějším účelem pobytu je zaměstnání. Věkové struktury Vietnamců a Rusů si jsou velmi podobné, u obou zabírají velký podíl nejmladší věkové kategorie a můžeme předpokládat, že tato nová generace (především u Vietnamců) se již rodí na našem území. Naopak počet osob nad 50 let je u Vietnamců nízký. To by mohlo naznačovat, že ze skupiny Vietnamců, kteří sem přišli ještě před rokem 1989, zde mnoho nezůstalo a dominují spíše příchozí v 90. letech minulého století. Také ve věkové struktuře Ukrajinců je nízký počet osob starších 50 let, což jen potvrzuje domněnku, že sem přijíždějí především za prací. Podíl žen v populaci Vietnamců i Ukrajinců se pohybuje kolem 40 %, vyšší procento (přibližně 50 %) bylo zaznamenáno u Rusů.

Graf 2 Věkové struktury vybraných skupin cizinců v ČR v roce 2009

Zdroj dat: ČSÚ

3.2. Prostorové rozmístění cizinců

Tabulka 1 ukazuje, že z dlouhodobého hlediska (porovnáním let 2004 a 2009) jsou pro Vietnamce nejatraktivnější pohraniční okresy, kde se jich koncentruje přes 46 %. Naprostá většina z nich pak žije v pohraničí s Německem, což odpovídá vlně příchozích Vietnamců po roce 1989, kteří se v začátcích věnovali stánkovému prodeji na tržnicích

a orientovali se především na německou klientelu. Přibližně třetina Vietnamců žije v městských okresech (tj. okresy Praha, Brno – město, Plzeň – město, Ostrava – město).

Tabulka 1 Procentuální rozmístění vybraných skupin cizinců v pohraničních okresech ČR v letech 2004 a 2009

Pohraniční okresy / rok	Vietnamci		Ukrajinci		Rusové	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009
hraničí s Německem (13 okresů)	45%	34%	9%	7%	17%	16%
hraničí s Rakouskem (5 okresů)	4%	4%	3%	2%	3%	2%
hraničí se Slovenskem (5 okresů)	2%	2%	1%	1%	2%	1%
hraničí s Polskem (12 okresů)	5%	6%	8%	6%	4%	2%
celkem v pohraničí	56%	46%	21%	17%	26%	22%

Zdroj dat: ČSÚ

Tabulka 2 Procentuální rozmístění vybraných skupin cizinců v městských okresech v ČR v letech 2004 a 2009

okresy / rok	Vietnamci		Ukrajinci		Rusové	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009
městské okresy	26%	32%	43%	50%	55%	61%
Praha	13%	18%	32%	38%	51%	58%

Zdroj dat: ČSÚ

Naopak Ukrajinci se koncentrují především ve zmíněných městských okresech a v jejich zázemí (např. Praha – východ, Mělník, Brno – venkov). Naprosto odlišné je prostorové rozmístění Rusů. V roce 2009 jich celých 58 % žilo v Praze, která je místem s jejich nejvyšší koncentrací. Druhým v pořadí je okres Karlovy Vary, kde se soustřeďuje polovina ze všech ruských migrantů žijících v německém pohraničí. Jak ukazuje tabulka 1, tento podíl se ve sledovaném období příliš neměnil. Procentuální nárůst počtu migrantů u jednotlivých skupin mezi lety 2004 až 2009 přiblíží tabulka 3. Z ní je vidět že nejvíce Vietnamců přes 77 % přibýlo v kraji Pardubickém, dále pak na Vysočině, v Praze a ve Středočeském kraji. Lze předpokládat, že tento nárůst je způsoben vlnou příchozích vietnamských agenturních pracovníků. Dřívější centra vietnamské koncentrace (Karlovarský a Ústecký kraj) se umístila na posledních místech. Ukrajinci mířili ve sledovaném období nejčastěji do Prahy nebo Plzeňského

kraje, naopak nejméně do Zlínského a Olomouckého kraje. Většina Rusů přicházela do Prahy a jejího zázemí, až poté do Karlovarského kraje.

Tabulka 3 Procentuální nárůst počtu vybraných skupin cizinců v krajích ČR v letech 2004 až 2009

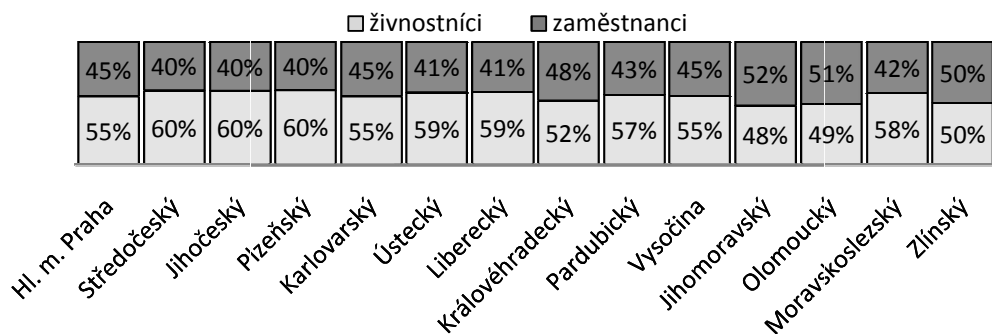
	Ukrajina	Vietnam	Rusko
Praha	50,56%	59,16%	57,19%
Středočeský	45,57%	57,84%	50,22%
Jihočeský	19,12%	45,34%	35,45%
Plzeňský	50,34%	51,43%	37,78%
Karlovarský	31,14%	5,29%	48,92%
Ústecký	29,33%	36,90%	48,63%
Liberecký	37,25%	50,78%	29,18%
Královéhradecký	43,10%	34,30%	28,11%
Pardubický	39,89%	77,40%	13,68%
Vysočina	16,26%	59,03%	18,47%
Jihomoravský	24,57%	46,64%	42,07%
Olomoucký	9,13%	41,94%	2,38%
Zlínský	2,76%	43,31%	22,13%
Moravskoslezský	16,05%	46,99%	25,47%

Zdroj dat: ČSÚ

3.3. Ekonomická aktivita cizinců

Mezi nejpočetnější skupiny ekonomicky aktivních cizinců patří dlouhodobě podle Drbohlava (2010) „občané čtyř států: Slovenska, Ukrajiny, Vietnamu a Polska. Jejich podíl na celkovém počtu ekonomicky aktivních cizinců je od druhé poloviny 90. let víceméně stabilní a pohybuje se okolo 80 %.“ Pro Vietnamce je typická podnikatelská činnost se živnostenským oprávněním. Přesto, jak uvádí Drbohlav (2010), klesl podíl podnikatelů mezi Vietnamci z 90 % na hodnoty kolem 60 %. Domnívám se, že tento procentuální pokles je způsoben nejen ekonomickou krizí, ale také přílivem vietnamských agenturních zaměstnanců, protože celkový počet Vietnamců na našem území roste. Konkrétní zaměstnanost sledovaných cizinců ukazují grafy 3, 4, 5.

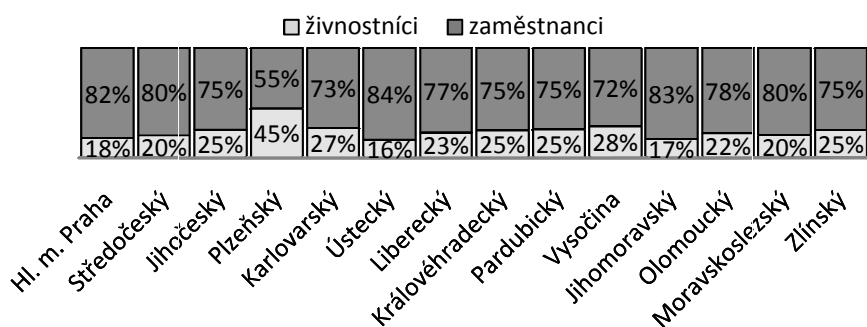
Graf 3 Procentuální vyjádření zaměstnanosti Vietnamců v krajích ČR v roce 2009

Zdroj dat: ČSÚ

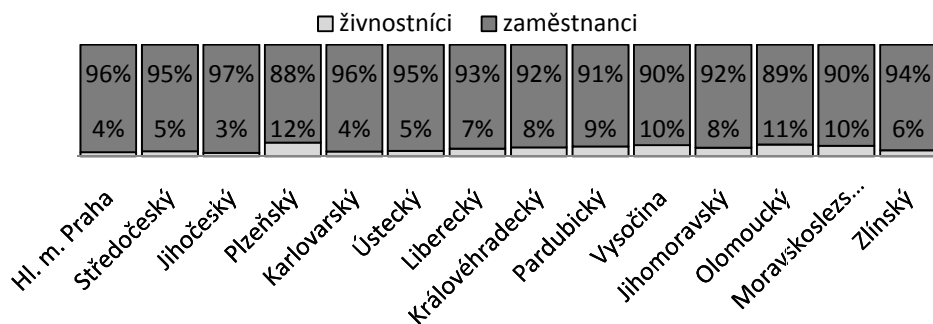
Ukrajinci se orientují spíše na krátkodobější migraci, a proto jsou zaměstnaní v méně kvalifikovaných profesích, např. ve stavebnictví, nebo jako pomocní pracovníci. Naopak Rusové sem ve většině případů nepřijíždí za prací, mnoho z nich je velmi movitých, spíše mají obavy z politické situace a růstu kriminality v Rusku. Nízké procento živnostníků v krajích, které ukazuje graf 5, je dáno tím, že Rusové, kteří získají živnostenské oprávnění a podnikají, zaměstnávají především své krajany.

Graf 4 Procentuální vyjádření zaměstnanosti Ukrajinců v krajích ČR v roce 2009

Zdroj dat: ČSÚ

Graf 5 Procentuální vyjádření zaměstnanosti Rusů v krajích ČR v roce 2009

Zdroj dat: ČSÚ

4. Empirická část - výzkumné šetření

4.1. Vybrané charakteristiky souboru respondentů

Jak už bylo předesláno v předchozích odstavcích, cílem této práce je prohloubení poznatků a vědomostí o vnitřní migraci Vietnamců v Česku. K tomuto účelu se mi podařilo získat dvacet respondentů, kteří zodpovídali mé otázky. Každý z nich byl předem seznámen s podmínkami (zejména s anonymitou), průběhem a účelem rozhovoru. Následně byl vyžádán jejich souhlas. Každý účastník byl upozorněn, že pokud nebude chtít na nějakou otázku odpovídat, samozřejmě nemusí. V případě jejich zájmu mohou spolupráci kdykoliv ukončit. S respondenty bylo předem domluveno místo a čas setkání, přičemž všechny rozhovory probíhaly během března a dubna tohoto roku. Na začátku každého rozhovoru jsem kladla otázky k socioekonomické situaci respondenta. Na jeho věk, vzdělání, rodinný stav, popřípadě počet dětí. Poté následovaly otázky týkající se migračních údajů každého účastníka rozhovoru. V této části rozhovoru byly pokládány následující dotazy:

1. Kde máte trvalé bydliště?
2. Jak dlouho už žijete v místě vašeho trvalého bydliště?
3. Jak dlouho pobýváte v ČR?
4. Proč jste přišel/přišla do ČR?
5. Proč jste se usadil/a zrovna na tomto místě tj. v místě svého trvalého bydliště?
6. V jakých obcích ČR jste žil/a než jste přišel/přišla sem?
7. Bylo vaším prvním bydlištěm v ČR hlavní město Praha?
8. Z jaké provincie Vietnamu pocházíte?
9. Chcete i nadále zůstat v ČR? Proč?
10. Plánujete stěhování do jiného místa v ČR? Proč?
11. Chcete se vrátit zpátky do Vietnamu? Proč?

Z celkových dvaceti respondentů bylo osm žen a dvanáct mužů. Tuto skupinu jsem se rozhodla rozdělit podle věku na ekonomicky neaktivní (do věku 26 let včetně) a ekonomicky aktivní občany ve věku 27 let a více. Aby nevznikly spory kvůli určené věkové hranici, byli všichni dotazovaní z první skupiny skutečně studenti středních

nebo vysokých škol, přičemž nejstaršímu bylo 22 let. Ze skupiny ekonomicky aktivních pracovali všichni respondenti ve službách, tj. prodej zboží ve stánku nebo v kamenném obchodě. Na základě tohoto rozdělení bylo zjištěno, že všichni dotazovaní starší 27 let dosáhli základního vzdělání, případně se posléze vyučili. Naopak respondenti mladší 26 let studovali střední školu s cílem získat maturitní vysvědčení a posléze pokračovat ve studiu na vysoké škole, nebo již na vysoké škole studovali. V otázce rodinného stavu uvedli všichni dotazovaní, že jsou svobodní, nebo ženatí / vdané. Zároveň žádný z manželských párů nebyl bezdětný a neměl více než dvě děti.

Tab 4 Hlavní charakteristiky respondentů

Respondenti	Trvalé bydliště	Pohlaví, věk, nejvyšší dokončené vzdělání, rodinný stav a počet dětí
R1	Dubí	muž, 47 let, vyučený, ženatý, 1 dítě
R2	Dubí	žena 43 let, základní, vdaná, 2 děti
R3	Dubí	žena, 48 let, základní, vdaná, 1 dítě
R4	Dubí	žena, 20 let, střední s maturitou, svobodná
R5	Dubí	muž, 45 let, základní, ženatý, 1 dítě
R6	Teplice	muž, 46 let, základní, ženatý, 2 děti
R7	Teplice	žena, 19 let, střední s maturitou, svobodná
R8	Teplice	žena, 46 let, vyučená, vdaná, 2 děti
R9	Teplice	muž 16 let, základní, svobodný
R10	Duchcov	muž, 17 let, základní, svobodný
R11	Duchcov	muž, 22 let, střední s maturitou, svobodný
R12	Duchcov	žena, 43 let, základní, vdaná, 2 děti
R13	Krupka	žena, 17 let, základní, svobodná
R14	Krupka	muž, 45 let, vyučený, ženatý, 2 děti
R15	Litvínov	muž 45 let, vyučený, ženatý, 2 děti
R16	Litvínov	muž, 46 let, základní, ženatý 2 děti
R17	Most	muž, 18 let, základní, svobodný
R18	Most	muž, 44 let, vyučený, ženatý 2 děti
R19	Hrob	muž, 43 let, vyučený, 2 děti
R20	Moldava	žena, 41 let, základní, 2 děti

Zdroj: vlastní šetření

4.2. Analýza provedených interview

V následující části se detailně věnuji analýze strukturovaného rozhovoru. Všeobecně lze rozhovor rozdělit do třech kategorií: otázky týkající se současného stavu respondentů, otázky zjišťující důvody migrace respondentů a dotazy směřující k plánům a k budoucnosti respondentů.

4.2.1. Trvalé bydliště respondentů a délka jejich pobytu v místě trvalého bydliště

Až na jednu výjimku každý z respondentů měl trvalé bydliště v okrese Teplice. Konkrétně byly uváděny obce: Teplice, Dubí, Krupka, Duchcov, Hrob, Moldava, Litvínov a Most. Poslední dva jmenovaní neleží v okrese Teplice.

R10: „Bydlím s rodinou v Duchcově, přestěhovali jsme se sem z Dubí. Rodiče tu mají lepší podmínky pro obchod.“

Lepší představu o rozmístění těchto obcí přiblíží obr. 1 níže. Někteří dotazovaní bydlí v stejné obci už od svého příjezdu do České republiky, ostatní se dosud přestěhovali pouze jednou. Všichni nově přistěhovalí žijí na své nové adrese maximálně 6 let a zatím nikdo z nich neplánuje další stěhování.

R1: „Bydlím v Dubí už 15 let a je nám tu s rodinou dobře. Neplánujeme žádné stěhování.“

4.2.2. Důvody příchodu respondentů do místa jejich současného trvalého bydliště

Většina Vietnamců pracovala v českém pohraničí již před rokem 1989 jako zaměstnanci některého ze státních podniků. Jejich umístění právě do této lokality mělo souvislost se socialistickým plánem osidlování pohraničí. Někteří tu zůstali i po změně režimu na demokratický a adaptovali se zdejšími podnikatelským podmínkám. Tito Vietnamci pak pomáhali svým krajanům, kteří se sem znovu navraceli, získat všechna potřebná povolení.

R3: „Přišla jsem do Dubí s manželem, protože tu měl známé. Pomohli nám zařídit stánek. Prodávali jsme v něm skoro celý den a pak jsme v něm i spali.“

Právě blízkost známých nebo dokonce příbuzných byl jeden z faktorů, proč na Teplicko mířili i ostatní Vietnamci. Dalším faktorem bylo celkové umístění okresu Teplice u německých hranic a především existence hraničního přechodu Cínovec, přes který

přijížděla do Česka německá klientela. Toho času byla silniční trasa Dubí – Cínovec zdrojem obživy každého Vietnamce, který se tu usídlil. Tento úsek trasy E55 byl lemován z obou stran vietnamskými stánky s levným zbožím.

R4: „Táta nejdřív pracoval v Chemopetrolu, ale pak jsme za ním s mamkou přijely a on dostal nabídku od příbuzných prodávat ve stánku na Cínovci.“

Nicméně i ve městech tehdy vznikaly vietnamské tržnice, ty největší v Dubí a v Teplicích.

R6: „Bydleli jsme v Teplicích a prodávali jsme na tržnici. Před 6 lety jsme si pronajali tento obchod.“

Ale se změnou poptávky přichází i změna nabídky, a proto se dnes vietnamští „stánkaři“ přemisťují do kamenných obchodů, zřizují večerky, restaurace, nehtové salóny a dokonce i herny. Pro všechny Vietnamce platí, že každá změna je podmíněna příslibem zlepšení dosavadní ekonomické a životní situace.

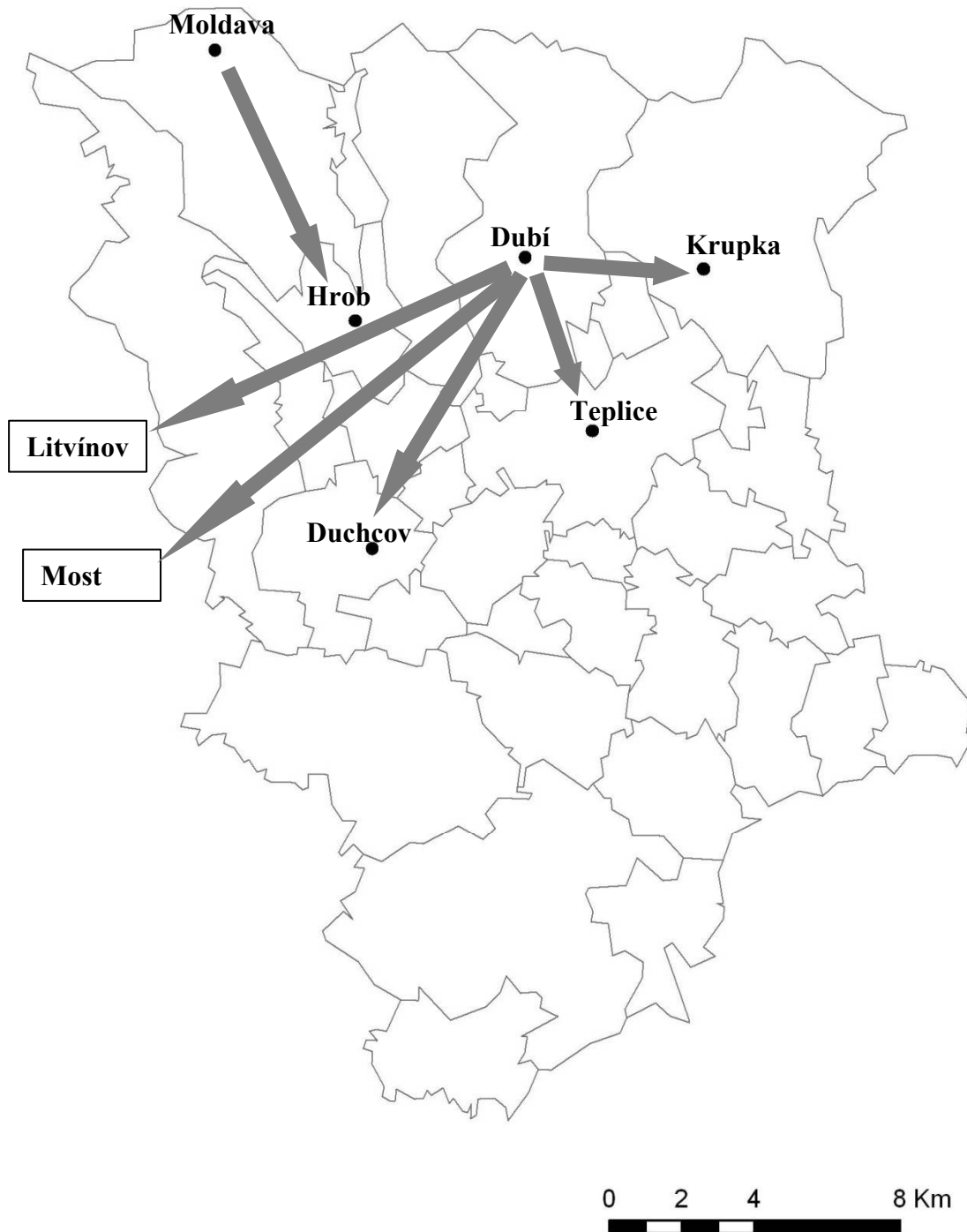
4.2.3. Obce, ve kterých respondenti žili, než se usadili v současném místě svého trvalého bydliště

Ze získaných odpovědí se mi podařilo zkonstruovat mapu (viz obr. 1), která přibližuje určité migrační trasy respondentů. Z mapy je zřetelné, že středem, odkud vychází téměř všechny šipky, je město Dubí. Tato skutečnost úzce souvisí s faktory popsány v minulém odstavci. Blízkost hraničního přechodu s Německem a blízkost německé kupní síly přidávaly na atraktivitě města Dubí pro vietnamské občany. Nicméně vstup České republiky do Evropské unie a slábnoucí zájem německých zákazníků způsobil, že se spousta Vietnamských rodin odstěhovalo jinam. Z mapy je také vidět, že migrační proudy míří z Dubí spíše do míst, která jsou v sídelní hierarchii níže. Lze tedy předpokládat určitou platnost konceptu kaskádové migrace. Naopak někteří respondenti, kteří žijí v Teplicích, vypověděli, že se odtud stěhují jejich krajané do měst na stejné nebo vyšší sídelní úrovni.

R13: „Rodiče začínali se stánkem kousek nad Dubím, ale po pár letech už jim to tolik nevynášelo, takže jsme se odstěhovali do Krupky a máme tu obchod s potravinami, drogerií a tak.“

R19: „Nejdřív jsme přišli za známými na Moldavu, ale nebylo to dobrý, ty podmínky, takže jsme se přestěhovali do Hrobu a máme tu večerku. Syn umí líp česky, pomáhá nám.“

Obr. 1 Migrační trasy Vietnamců zjištěné z kvalitativního výzkumu

Zdroj dat: Databáze ArcCR, vlastní šetření

4.2.4. Délka pobytu respondentů v ČR

Všichni dotazovaní žijí v České republice více než 10 let. Podle Šiškové (1998) patří tito Vietnamci k vlně porevolučních příchozích, tedy těch, kteří sem přišli po roce 1989 a zamířili právě do pohraničních území s vidinou zisku z prodeje stánkového zboží.

R11: „My tu žijeme 15 let, z toho 4 roky bydlíme v tady Duchcově, ale já už spíš bydlím v Praze. Studuji tam ekonomii.“

V okrese Teplice není žádná velká továrna nebo jiný velký průmyslový podnik, proto se nedá očekávat, že by sem mířila vlna vietnamských imigrantů tzv. agenturních pracovníků, kterou popisuje například Pechová (2007). Lze předpokládat, že všichni nově příchozí Vietnamci se usídlují v okrese Teplice, protože tu mají příbuzné nebo známé, kteří jim pomohou v začátcích jejich vlastního podnikání.

R2: „Přišla jsem s dcerou do Dubí za manželem, on už tu pracoval 2 roky. Jsem tu celkem 13 let.“

4.2.5. Důvody příchodu do ČR

Bez výjimky každý dotazovaný muž uvedl jako svůj důvod příchodu do České republiky zlepšení nejen svých životních podmínek a ekonomické situace, ale také celé své rodiny.

R15: „Chtěl jsem, aby děti měli lepší život než já. Známí nám pomohli, abychom sem mohli s manželkou přijet.“

Pro Vietnamce je Česká republika stále atraktivní díky mezinárodním dohodám, které obě země mají, ale také díky příběhům svých známých, kteří zde zbohatli. Neméně důležitým faktorem pro migraci celých rodin je pak český zdravotnický a školský systém, který je na lepší úrovni než ve Vietnamu.

R8: „Mám tu příbuzné, kteří říkali, že je tu lepší život než ve Vietnamu – práce, školy a tak. Nejdřív sem jel manžel, potom až já s dětmi, když už byli větší a mohli jít rovnou do školy.“

Všichni Vietnamští rodiče chtějí, aby jejich děti měly vyšší vzdělání a byly lépe ekonomicky zajištěny než oni sami. Většina žen následovala s dětmi do České republiky svého manžela, který tu již nějakou dobu pracoval. Jen málo párů emigrovalo společně. Také se ukazuje, že ve většině párů minimálně jeden z manželů pracoval v ČR již před rokem 1989 na základě tehdejších bilaterálních dohod. Poté odjeli zpátky do Vietnamu, aby se pak po několika letech znovu do Česka vrátili i s rodinou.

R9: „*Rodiče tady pracovali už před rokem 1989, ale každý někde jinde. Pak se vrátili do Vietnamu, kde se poznali a vzali se. Po několika letech se zas rozhodli přijet do Česka, jsou tu lepší školy a nemocnice než ve Vietnamu.*“

4.2.6. Plní pro respondenty hlavní město Praha funkci vstupního města, tzv. gateway city?

Žádný z respondentů nevedl, že by po svém příjezdu do České republiky žil nejdříve v Praze a poté se přestěhoval na Teplicko. Na otázku, jestli zná ve svém okolí někoho takového, odpověděl každý dotazovaný záporně.

R9: „*My jsme nebydleli v Praze, přišli jsme rovnou do Teplic.*“

R5: „*Ne ne, přijel jsem rovnou do Dubí, tak to dělali všichni co znám.*“

Dá se tedy předpokládat, že Vietnamci žijící v okrese Teplice skutečně ihned po svém příjezdu do Česka zamířili do této lokality a zde se také usídlili. Funkci gateway city plnilo v minulosti v této oblasti spíše město Dubí, což souvisí s důvody popsané v odstavcích II a III. Je otázkou jestli tento trend platí i v současnosti. Podle respondentů přichází Vietnamci rovnou do míst, kde se jim podaří si pronajmout kamenný obchod pro svou podnikatelskou činnost.

4.2.7. Provincie původu respondentů

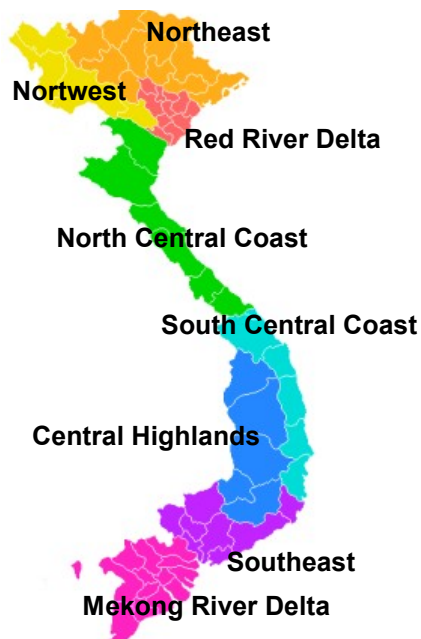
Vietnam je v současnosti rozdělen do 63 provincií, z nichž 5 provincií je tvořeno pouze územím města. Rozmístění a pojmenování jednotlivých provincií ukazuje obr. 3. Provincie zmiňované respondenty jsou v mapě vyznačeny červenou šipkou. Není zde vidět žádná pravidelnost, ale každý z dotazovaných uvedl, že v jeho okolí nepochází nikdo z jižních provincií.

R20: „*Já pocházím Quang Tri, ale manžel pochází z Ha Tinh.*“

R7: „*Oba rodiče přišli z provincie Thanh Hoa, já se narodila už tady v Teplicích.*“

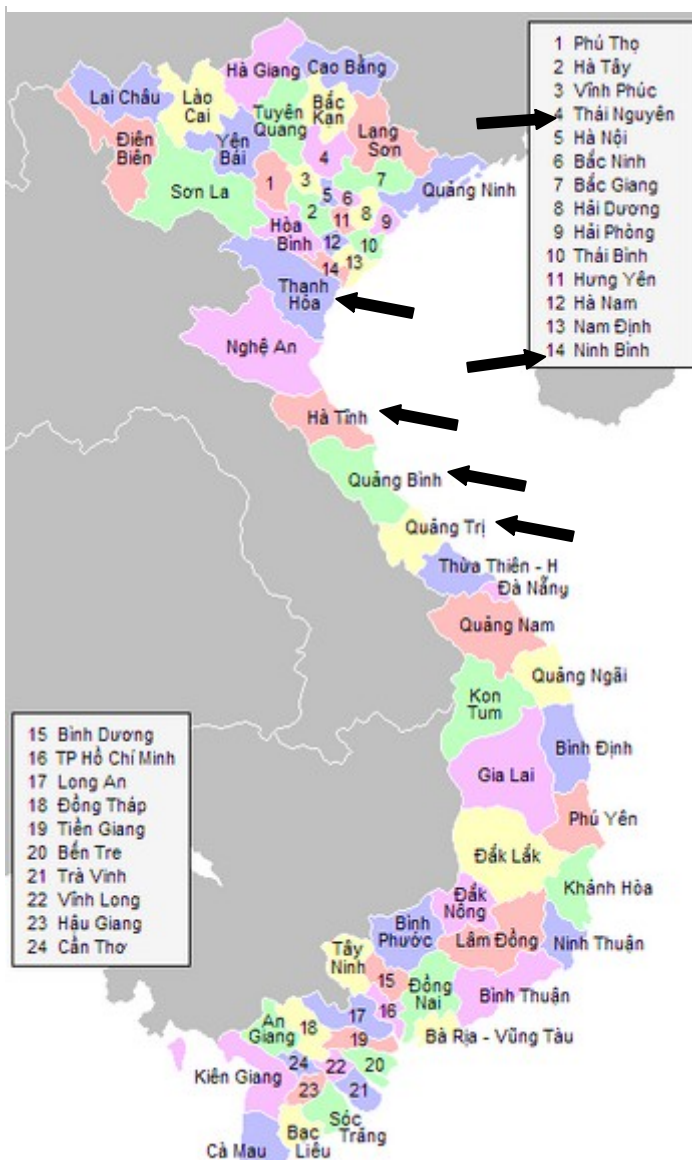
Podle získaných odpovědí lze předpokládat, že sem migrují Vietnamci ze severního a středního Vietnamu, nikoliv z jižního. To dokládá i Drbohlav (2008, s. 236) „Za nejchudší regiony jsou považovány: region severovýchodní, delta Rudé řeky, severní střední Vietnam, centrální pobřežní region a delta Mekongu na jihu Vietnamu. Velká část příchozích do Česka pochází právě ze severního Vietnamu, a to sice z větších měst nebo jejich okolí“. Přesné rozložení regionů viz obr. 2.

Obr. 2 Členění Vietnamu s vyznačenými regiony

Zdroj: Map of Vietnam. Dostupné z: <http://mapofvietnam.net/uploads/2011/04/Map-of-Vietnam1.png> [cit 9-5-11]

Obr. 3 Administrativní členění Vietnamu s vyznačenými provinciemi původu respondentů

Zdroj: Vietnam info, dostupné z <http://hotelvietnamonline.com/maps/> [cit 27-4-11]

4.2.8. Chtějí respondenti i nadále zůstat v ČR?

Žádný z respondentů neplánoval v blízké budoucnosti stěhování do jiného státu. Jako rodiče chtějí, aby jejich děti v Česku dostudovaly a získaly nejvyšší možné vzdělání. Teprve až budou jejich děti zajištěné, se tito respondenti budou zabývat případnou otázkou návratu do Vietnamu.

R12: „Máme syna na gymnáziu a dcera chodí na základní školu. Chci, aby hlavně dobře dostudovali, a pak budeme s manželem možná přemýšlet o stěhování.“

R16: „Určitě tu zůstaneme. Děti ještě studují, až budou sami pracovat, tak bychom rádi odjeli zpátky do Vietnamu.“

Jako studenti se všichni dotazovaní chtějí nejdříve podívat do zahraničí v rámci univerzitních výměnných pobytů a programu ERASMUS. Po studiu se pak podle nabídky zaměstnání rozhodnou jestli zůstat v České republice nebo odejít do zahraničí za lepšími podmínkami.

R4: „Já se hlásím na medicínu do Prahy, takže tady určitě pár let zůstanu. Po škole možná bych odjela do Anglie. Tam se mají lékaři líp.“

4.2.9. Plánují respondenti stěhování do jiného místa v ČR?

Místo studia dětí ovlivňuje vietnamské rodiče i v rámci vnitřní migrace. Stěhování uvnitř okresu nebo mezi okresy je podle respondentů možné jen v případě, že jejich děti budou schopné i nadále dojíždět do škol (především do středních škol – gymnázií). Není neobvyklé, že pokud se rodina přestěhuje díky lepším pracovním příležitostem do jiné obce, dojíždí jejich starší dítě do školy v místě jejich předchozího bydliště a mladší dítě dochází do školy v místě současného bydliště.

R17: „My jsme se přestěhovali do Mostu, ale dlouho jsme řešili, jestli budu moct dojíždět do Teplíc na gympl. Bratr už studuje gympl v Mostě.“

Většina respondentů také uvedla, že plány na přestěhování odkládá do doby, než budou jejich děti na vysoké škole. Nejčastěji zmiňovaným důvodem stěhování byly lepší pracovní podmínky – např. výhodnější pronájem obchodu, nebo širší spektrum potencionálních zákazníků.

R14: „Možná se přestěhujeme do Hradce Králové. Máme tam nějaké známé a prý jsou tam lepší obchody. Nejdřív ale musí děti dostudovat, pak se uvidí.“

4.2.10. Chtějí se respondenti vrátit zpátky do Vietnamu?

Všichni respondenti starší 27 let, tj. ekonomicky aktivní osoby, uvedli, že by se rádi vrátili zpátky do Vietnamu. Tito lidé berou stále Vietnam jako svůj domov a chtějí se vrátit a dožít svůj život mezi svými blízkými, kteří ve Vietnamu zůstali. Na život v České republice nahlíží jako na přechodný stav k zajištění lepšího vzdělání, zdravotní péče a zaměstnání pro své děti. Nemálo z nich také počítá, že se o ně ve stáří budou jejich děti starat, když s nimi nebudou žít ve Vietnamu.

R18: „Až budou mít děti vysokou školu a budou sami pracovat, tak bychom se s manželkou chtěli vrátit. Děti s námi asi nepůjdou, to mě mrzí, ale chápu, že tady se mají líp.“

Na druhé straně vietnamské děti tuto skutečnost vnímají shodně. Oni chápou, že se jejich rodiče chtějí vrátit do Vietnamu a počítají s tím, že budou o své staré rodiče pečovat. V tomto ohledu je velký rozdíl mezi českou a vietnamskou výchovou. Naopak mnou dotazovaní Vietnamci mladší 26 let nijak neplánují svůj život ve Vietnamu, protože se cítí být Evropany a jsou si vědomi rozdílu v životních podmínkách mezi Českou republikou (potažmo celou Evropou) a Vietnamem. Sami říkají, že neví, jaké by ve Vietnamu našli uplatnění.

R17: „Rodiče stoprocentně půjdou zpátky do Vietnamu, to je pro ně domov. Já bych tam nechtěl, já mám domov tady.“

R10: „Vím, že se rodiče chtějí vrátit do Vietnamu, ale budou se tam mít asi hůř, takže jim budu muset posílat třeba peníze a tak.“

5. Závěr

Nyní bych se pokusila odpovědět na otázky, které jsem si na začátku práce položila a shrnout tak získané poznatky. Nejprve mě zajímalo, do jakých míst Vietnamci tradičně mířili a jestli došlo v čase k nějaké změně. Z dostupných datových zdrojů z roku 2009 jsem zjistila, že přibližně třetina Vietnamců žije v okresech hraničících s Německem a druhá třetina se koncentruje do městských okresů, což jsou dvě tradiční oblasti vykazující zatím nejvyšší koncentraci vietnamského obyvatelstva. Především se jedná o migranty, kteří na naše území přišli v 90. letech minulého století. Důvody jejich příchodu do České republiky (viz předchozí kapitola) jsou především zlepšení životních podmínek a ekonomické situace. Na druhou stranu nová vlna migrantů se usazuje i v okresech blíže středu republiky například v Pardubickém nebo Středočeském kraji. Skutečnost, že většina nově přichozích míří do jiných než tradičních oblastí, souvisí s jejich zaměstnáváním na dělnických pozicích v průmyslových podnicích. Můžeme proto do budoucna očekávat, že se rozdíly v koncentraci Vietnamců mezi středem a okrajem republiky budou postupně smazávat.

Dále mě zajímalo, jak se vyvíjí migrace Vietnamců na území Teplicka. K tomuto účelu výzkumu jsem použila kvalitativní metodu, konkrétně formu strukturovaného rozhovoru. Vyzpovídala jsem celkem dvacet respondentů a ze získaných informací jsem zjistila, že Vietnamci přicházejí do České republiky a do okresu Teplice s vidinou zlepšení životní a ekonomické situace své rodiny. Ta má v životě Vietnamců mimořádně silné postavení. Manželské svazky jsou velmi pevné a všichni rodiče chtějí zajistit svým dětem lepší budoucnost, a proto vyžadují, aby jejich děti dosáhly nejvyššího možného vzdělání. Rodina ovlivňuje Vietnamce i v otázce stěhování, protože každý takový krok je konzultován právě v rodinném kruhu. Někteří dotazovaní žijí od svého příchodu do okresu Teplice stále na stejném místě, ostatní se stěhovali pouze jednou a to posledních 5-6 letech. Důvodem změny jejich bydliště byla touha po lepších podnikatelských podmínkách a po vyšších výdělcích. Žádný z respondentů nevyloučil možnost dalšího stěhování, ale zároveň se všichni shodli, že tyto plány odkládají až na dobu, kdy budou mít jejich děti ukončenou školu (nejčastěji gymnázium). Konkrétní směry vietnamské migrace jsou ukázány na obr. 1. Z něj je

patrná odlišnost města Dubí, ze kterého se migrace šíří do dalších obcí. Naopak město Teplice migranty spíše přijímá, ať už např. z města Dubí, nebo rovnou z Vietnamu. Podle respondentů se ti, kteří odcházejí z Teplic, stěhují do jiných okresních měst, nikoliv do jiných obcí v rámci okresu.

Snažila jsem se také zjistit, jestli existuje spojitost mezi provincií původu vietnamských imigrantů a jejich cílovou destinací. Většina dotazovaných odpověděla, že pochází z provincií regionu severní střední Vietnam, dále byly uváděny provincie ze severovýchodního regionu a z regionu delty Rudé řeky. Můj výzkum tedy jednoznačně doložil tvrzení Drbohlava (2008, s. 236), že velká část migrantů pochází ze severního Vietnamu, a to z větších měst nebo jejich okolí. Zmíněné regiony patří mezi nejchudší, s nedostatečnou zdravotnickou péčí, s nízkou kvalitou vzdělání a s velmi špatnými pracovními podmínkami.

V práci jsem se také zaměřila na vliv hlavního města Prahy, které svojí velikostí, polohou a četností národnostních menšin, mohlo mít pro cizince funkci gateway city. Nicméně, ze získaných informací, musím konstatovat, že na migraci Vietnamců z okresu Teplice, nemá Praha žádný vliv. Všichni respondenti přijeli z Vietnamu rovnou na Teplicko, protože tu již žili jejich příbuzní a známí, kteří jim pomáhali v začátcích života v České republice. Naopak se mi podařilo zjistit, že funkci gateway city v minulosti zastávalo město Dubí. Sem v 90. letech 20. století přijížděli téměř všichni imigranti, protože blízkost německé klientely jim zaručovala poměrně stabilní zisky ze stánkového prodeje zboží. Jak bylo řečeno výše, v posledních 6 letech (tj. po vstupu Česka do Evropské unie) se Vietnamci stěhují z Dubí do okolních obcí a svoje podnikání přesouvají do kamenných obchodů. Je otázkou, jestli nově přichází Vietnamci míří také nejprve do města Dubí a poté jinam, nebo už rovnou přicházejí do míst, kde podnikají jejich známí. Zda se vietnamská migrace skutečně i dnes paprskovitě šíří z města Dubí a jak se tento trend změní za další roky, jestli dojde k přesycení vietnamského trhu i v dalších obcích, ze kterých poté budou migrovat Vietnamci dál, to ukáže čas.

Nakonec mě zajímalo, jestli můžeme očekávat odliv Vietnamců zpět do Vietnamu. K otázce setrvání v České republice odpovídali všichni dotazovaní velmi neurčitě.

Respondenti mladší 26 let uváděli, že tu chtějí zůstat a vystudovat, případně dostudovat vysokou školu. Po studiu se podle pracovních nabídek rozhodnou jestli zůstanou na Teplicku, nebo se přestěhují na jiné místo v Česku, nebo se odcestují do jiného státu. Respondenti starší 27 let, kteří sem přišli za lepšími životními podmínkami s celou svou rodinou, odpovídali, že zůstanou v České republice, dokud nebudou jejich děti zajištěné a nezávislé, poté by se však raději vrátili zpět do Vietnamu. Tito Vietnamci berou Vietnam jako svůj domov a pobyt zde je pro ně zatím přechodným stavem. Přesto bylo vidět, že si nejsou jisti, zda se jim skutečně podaří odjet zpátky, nebo tu zůstanou až do svého stáří. Všichni jsou si vědomi, že jejich děti patrně zůstanou v Evropě a do Vietnamu se s nimi nevrátí. Z dosavadního vývoje migrace Vietnamců do České republiky, je vidět, že se počty příchozích stále zvyšují. Lze teda předpokládat, že k zásadnímu odlivu velkého množství cizinců nejspíš v následujících letech nedojde.

Zjištění plynoucí z předloženého výzkumu jsou omezena počtem respondentů a použitím kvalitativních metod. Poukázala jsem proto pouze na možné trendy v migraci Vietnamců. Pro zkoumání pravidelností a rozšíření těchto trendů na celou populaci, by bylo vhodné výzkum zopakovat s využitím např. dotazníkového šetření.

SEZNAM LITERATURY

- ABRAMUSZKINOVÁ PAVLÍKOVÁ, E. (2008): Migrace a etnická identita cizinců v České republice. Disertační práce. Ústav evropské etnologie FF MU, Brno, 107 s.
- BROUČEK, S. (2002): Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority. MZV, Praha, 70 s.
- DISMAN, M. (2000): Jak se vyrábí sociologická znalost (příručka pro uživatele). Praha, Karolinum, 374 s.
- DRBOHLAV, D. (2008): Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu). Praha, Karolinum, 311 s.
- DRBOHLAV, D. (2010): Migrace a (i)migranti v Česku. Praha, SLON, 205 s.
- HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum – základní metody a aplikace. Praha, Portál, 407 s.
- HOFÍREK, O. (2009): Vietnamská imigrantská ekonomika v České republice. [online]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2185257> [cit 27-4-11]
- HORÁK, M. (2009): Integrace státních příslušníků Vietnamu v České republice. Diplomová práce. Brno, 99 s.
- CHAMPION, A. G. (2005): The counterurbanisation cascade in England and Wales since 1991: the evidence of a new migration dataset. BELGEO, s. 85-101.
- KOCOUREK, J. (2003): Profil vietnamské komunity v ČR (organizační potenciál komunity). Praha, IOM, 34 s.
- KOCOUREK, J. (2005): Vietnamci v ČR. SOCIOweb. [online]. Dostupné z: http://socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf [cit 27-4-11]
- LEY, D., MURPHY, P. (2001): Immigration in gateway cities: Sydney and Vancouver in comparative perspective. Progress in planning. 55, s. 119-194.
- LONZIČÁKOVÁ, J. (2008): Ukrajinci, Vietnamci, Romové a jejich integrace na trhu práce: Srovnávací studie tří etnických skupin v České republice. Bakalářská práce. Katedra sociologie FSS MU, Brno, 67 s.
- MASSEY, D.S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCCI, A., PELLEGRINO, A., TAYLOR, J.E. (1993): Theories of International Migration. A Review and Appraisal. Population and Development Review, 19, s. 431-466.

- NEKORJAK, M. (2009): Krize a vietnamská „komunita“ v Česku. [online]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2185725> [cit 27-4-11]
- NOVOTNÝ, J., JANSKÁ, E., ČERMÁKOVÁ, D. (2007): Rozmístění cizinců v Česku a jeho podmiňující faktory: pokus o kvantitativní analýzu. Geografie – Sborník ČGS, 112, č. 2, s. 204-220.
- JANSKÁ, E., DRBOHLAV, D. (2008): Ekonomická a tranzitní migrace v Česku – životní příběhy nelegálních migrantů. In: Drbohlav, D.: Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu). Praha, Karolinum, 311 s.
- PECHOVÁ, E. (2007): Migrace z Vietnamu do ČR v kontextu problematiky obchodu s lidmi. La Strada. [online]. Dostupné z http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf [cit 27-4-2011]
- PELC, L. (2007): Vnitřní migrace v Sasku a Ústeckém kraji v období transformace. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 95 s.
- POLÁŠEK, V. (2005): Vnitřní stěhování v ČR 1991 až 2004. Praha. ČSÚ
- PRŮŠVICOVÁ, A. (2010): Integrace druhé generace Vietnamců v Praze. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 100 s.
- SASSEN, S. (2002): Global cities and diasporic network: Microsites in global society. Global city society 2002. Oxford University, s. 217-238.
- SCOTT, S. (2007): Způsobilost teorie „globálního města“ vysvětlit současné vzorce a procesy pracovní migrace v rámci Evropy. [online]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2033536> [cit 27-4-11]
- SEKYROVÁ, L. (2007): Prostorové rozmístění vietnamských občanů v Česku a jeho zákonitosti. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 104 s.
- SOCHŮRKOVÁ, I. (2007): Migrace obyvatelstva v jihomoravském kraji s důrazem na období po roce 1989. Bakalářská práce. Geografický ústav PřF MU, Brno, 42 s.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. (1999): Základy kvalitativního výzkumu. Brno, Albert, 228 s.
- ŠÍŠKOVÁ, T. (2001): Menšiny a migranti v České republice. Praha, Portál, 200 s.

- ŠIŠKOVÁ, T. (1998): Výchova k toleranci a proti rasismu: zdroje a formy rasismu a netolerance: informace o národnostních menšinách: hry a cvičení pro žáky a studenty. Praha, Portál, 202 s.
- VOJTKOVÁ, M. (2005): Teorie mezinárodní migrace. [online]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=113> [cit 27-4-11]
- WENGRAF, T. (2001): Qualitative Research Interviewing. London, SAGE Publications Ltd, 398 s.
- WRIGHT, R. A., ELLIS, M., REIBEL M.. (1997): The linkage between immigration and internal labour migration in large metropolitan areas in the United States. *Economic Geography* 73, s. 234-254.

ZDROJE DAT

Cizinci v ČR 2010 [online]. ČSÚ. Dostupné z:

<http://www.ustinadlabem.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1414-10> [cit 27-4-11]

Cizinci v ČR 2009 [online]. ČSÚ. Dostupné z:

<http://www.ustinadlabem.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/1414-09-2009>

[cit 27-4-11]

Život cizinců v ČR (2009) [online]. ČSÚ. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1118-09> [cit 27-4-11]